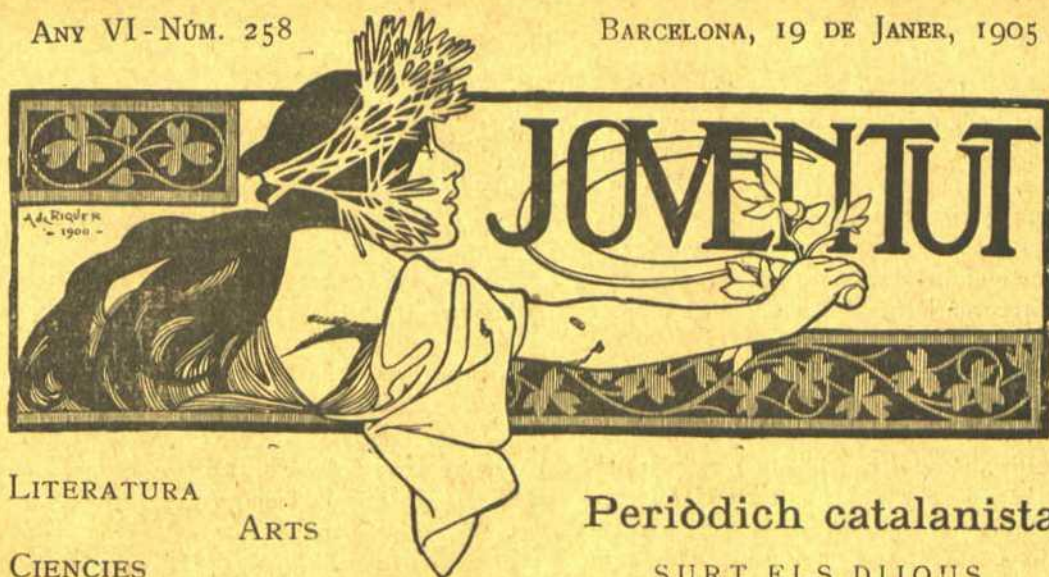

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS.

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Cansats d'esperar, per F. Pujolà y Vallès.—Reconciliació, per Octavi Pell Cuffi.—La flor y la estrella, per Frederich Rahola.—Barres o burros, per Arnau Martínez y Serriñà.—Venjança, per Jaume Palóu.—Teatres, per Emili Tintorer.—Avuy!, per Joaquim Pena.—Agonia, per Pere Colomer y Forn.—Notes bibliogràfiques, per Geroni Zanné y R. Miquel y Planas.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 33.

L'HOMME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—Traducció catalana.—Pròleg, plech a.

CANSATS D'ESPÉRAR

Qui s'hagi imaginat que, després de guanyada la victòria de la darrera Assambla de la *Unió Catalanista*, la tasca de JOVENTUT es termenada, s'ha ben equivocat. Ens queden dues grans coses a fer: recordar la decisió capdal de l'Assambla a tots els que semblin haverla oblidada, y estar sempre prestes al combat pera evitar que may ningú pugui, fentne cas omis, trepitjarla o tergiversarla. Y estèm convençuts, perque no tenim el dret de dubtar de la dignitat de l'esperit catalanesh, que no hi haurà pas un bon català que no's trobi al nostre costat quan se tracti d'acomplir aquelles dues tasques.

No es pas un programa nou el que emprenem, sinó la continuació del nostre programa de sempre. Nosaltres que com diguerem vora'l breçol de JOVENTUT, no som ni una iglesia, ni una secta, ni un definitori, ni tan sols una capelleta, y que no'ns proposarem altra cosa que impersonalisar el Catalanisme que portava vida migrada sots el caciquisme d'alguns que semblaven representar-lo, y no perseguim altre fi que ferlo gran y digne de la noble causa qu'entranya, més que may estarèm dintre nostre programa, lluytant pera que sia una realitat lo que es ja una teoria acceptada pel Catalanisme.

La decisió capdal de la darrera Assambla diu clara y termenantment que seràn catalanistes tots aquells que aymin l'autonomia absoluta de Catalunya, sien quines sien llurs idees en materia politica, religiosa o social.

Prengué'l Catalanisme aquesta decisió tan ampla, tan hermosa, tan lliberal, tan desinteressada, donchs ab ella abdicà de tota la constitució que pera'l pervindre havien elaborat els seus prohoms; prengué aquesta decisió, honra d'un partit y qu'en un altre país ahont se sentis més l'amor de llibertat y menys les ambicions personals hauria produhit un acoblament general, y nosaltres, els impetuosos, els aixelabrats, hem esperat pacientment un mes y un altre mes, asse-

guts al dintell de la porta del nostre casal, l'arribada dels germans que no han arribat. Estem lassos d'esperar. No se'ns pot demanar ja més paciència. La juvenesa batega en nostre si y ens impulsa a pujar a la teulada del casal, pera ovirar si en efecte hi ha grups que puguin atansarse, y pera ensenyarlos hi o recordarlos hi lo que no saben o han sens dubte oblidat.

Lo que veyem de dalt de la teulada, no es espectacle pera ésser detallat ara com ara. Si, n'hi ha de grups y gentada que pot venir ab nosaltres; el pla n'es ple; mes no sabem si sens dubte es l'esperit moresch el qui els anima, donchs les immenses generacions estan acampades espiritualment indolentes, formant kabiles y vivacs, y tendes de campanya isolades, sense cap relació entre elles y si ab fondos abims d'agravis que les separen. No sabem pas quins poden ésser eixos agravis tan greus y tan pregons que superin en importancia a la necessitat suprema d'un ajuntamen total de totes les forces autonomistes de Catalunya, y que arribin a cegar els ulls que deurien llegir el cartell d'amor pregonat per la *Unió Catalanista*.

Se tractarà sens dubte de qüestions de personalitats, y aquella gentada, aquells *fochs*, políticament mal educats, hauran cregut, al sentirse autonomistes, qu'en això precisament consistia l'individualisme.

¿Cal, donchs, que'ls repetim per milèsima vegada que si de catalanista no'n pot ésser qui no respecti les idees y la personalitat dels altres catalans, tampoch ne pot ésser el qui tracti d'eregir-se en idola y de calificar ab son nom tot el partit? Creyem podernos estalviar aquesta feyna, perque sabem que tots els que romanen acampats coneixen aquests principis, y molts d'ells potser senten desgraciadament el desitj tan fastigosament espanyol de distingir-se y personalisar-se fentse caps de colla a esquenes d'una idea.

Lo que si ens creyem obligats a recordarlos hi es que fou per la mort d'un *cap de colla* que començà la guerra dels Segadors. Si fou o no la mort aquella un simbol, no ho sabem, però si sabem que de llavors ensà s'es acabada en l'esperit catalanesch l'acceptació de cap *cap de colla* que guihi y dirigexi. Dintre de la *Unió Catalanista* això s'hi

veu ben clar. Cadascú pensa, obra y acciona com ho té per convenient, y tots junts guiem y dirigim. Aquesta es la nostra honra y lo que'ns distingeix de totes les altres organitzacions espanyoles en que es un sol el que pensa y són tots els que obeheixen.

Lo que si ens creyem obligats a recordarlos hi es qu'en l'esperit català hi van incloses aquestes dues idees: *No voler ésser quefe; no volerne tenir*. Y que'l Catalanisme, que no es un home, ni cent, ni mil, sinó l'esperit de la raça catalana, no acceptarà may cap entitat que nomenis *tutor*, o *mestre de minyons*, o *directori*, se li posi al devant pera ensenyar-li un camí, que pera guiarse ne té prou ab esguardar fit a fit la bandera de la terra sobre quines barres la derrera Assamblea hi ha escrit: *TOT català té dret a SA llibertat; TOT català té obligació de defensar la seva y la dels altres*.

Si algú se'ns acosta tractant ab fets o intencions d'esborrar aquestes paraules, que no ho fassi, donchs el foragitarém. Dintre del Catalanisme hi volém a tothom: als grans y als xichs, als sabis y als ignorants, als bons y fins als dolents, pera poderlos excretar, donchs es aquesta una de les funcions que més senya donen de la vida d'un sér. Pera nodrir ses files anirém a buscar a tothom; però que no esperi cap quefe de vivac assegut en sa tenda rodejat de llur seguici, que l'anem a cercar pera colocalo al devant nostre.

El Catalanisme es un gran casal dintre del quin hi viu una gran familia que ha abolit la patria-potestat. Qui ab banderi propi vulgui venir, que's quedi ahont es. El personalisme ja té'l seu lloch senyalat en la kabila. Que per molts anys, y que no se'n desfassi.

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

RECONCILIACIÓ

Dubto que llegeixis aquesta carta; y si la comences no arribaràs a la fi: entre altres motius per lo aviat que't canses de tot; perque sols t'agrada que t'afalaguin, y jo en aquesta no ho faré pas.

¿Per què t'escrich?... Déus estar sorpresa de ma humiliació y riuret de mos sofriments, ara que un altre t'estima y es ton espòs. Fesli llegir a n'ell aquesta carta meva. Fesho si goses, y explicalí qui sóch; trepitjem ab tes paraules, y cóntali mos defectes, mes passions, y l'atreuiment d'haverte estimat. Confessali a n'ell que no m'estimaves y sols ho fingies perque jo era un luxu més pera tu y't distreya ab ma conversa. Digali tot lo que hi ha hagut entre nosaltres, y envileixme a sos ulls pera que arribi a ferli fàstich. Y després enganyal, traheixlo com m'has traït a mi; y bésal com a mi, y estimat, y ofereixte tota pera que bestialment te besi y t'estimi.

¿No te'n recordes de l'estiu que vam conèixer-nos? ¿Ni de la font voltada d'arbres ombrívols, plena de gent qu'estiuejava al poble? Tu, vestida de blanch, estaves ajupida, omplint els vasos al raig cristallí de l'aygua freda. Y al aproparme jo y saludarte t'alsares pera oferirmen un vas, comprenent que jo desitjava beure. Com vaig agra-hirtel aquell obsequi! Però, ab ma poruga discreció, trobava poques paraules amables, de les escullides pera dir a les noyes joves y belles. Jo bevia poch a poch, assaborint l'aygua gelada, y tu llensares rihent la sobrerá, pera omplir el vas de nou y portarlo als que t'acompanyaven. Desd'aquella tarda, quantes vegades hi hem tornat a aquella font reveladora, en quina aparegué mon amor vestit de blanch, com la Verge de Lourdes a la ignocenta y somniadora Bernadette! Quantes pelegrinacions espirituals al lloch sagrat dels meus somnis d'amor! La font gelada raja sempre, y els arbres conviden a reposar a sa ombra. Però no hi tornarem més plegats. Tu hi aniràs ab ell, jo hi aniré tot sol; y beuré molta aygua per'apagar el foch que m'abrusa, y la que resti al vas també la llensaré pera que l'herba creixi y la verdor ufanosa's conservi sempre. Abans ¿te'n recordes? jo volia ferhi alsar un senzill monument a l'amor, en aquella font, y gravarhi una poesia que vaig de-

dicarte. Ara no sé què ferne dels diners recullits per'aquell recort. Volia comprarte un regalo per ton casament, y no m'he decidit a escullir quelcòm. Desitjava comprarte llibres dels poetes que més t'agradaven: Alfred de Musset, Stecchetti, Paul Verlaine... y he pensat que aleshores, quan tots dos els llegiem, t'agradaven, y ara en ton nou estat no poden interessarte. Joyes, no les hauries acceptades; altres objectes me semblaven ordinaris o sense gust; les flors eren poch viventes pera representar eternament mon recort... Y he determinat enviarte una carta y guardar els diners pera un'altra ocasió.

De mos amors podria escriuren una novela. Tu ho has sigut tot pera mi en el temps que t'he estimat. Vares desvetllar mon amor, mes idees, mos sentiments, que fins que't vaig conèixer semblaven adormits. Com a musa m'has inspirat les meves obres més perfectes; pensant en tu he escrit les poesies més sentides; y ara, explicant les hores llargues d'amor y d'anyorança, ompliria pàgines plenes de melangia y de consols.

Potser un jorn me decideixi a començarla altra vegada la novela de la meva vida... La primera haurà sigut la que tots dos hem viscut; la segona, la que jo escriuré al recordar mos amors. Si la publico, potser te sabrà greu. No tinguís por si dono'l teu nom a la protagonista. Ningú t'coneixerà en la dòna que jo descriuré, ni jo meteix, perque ets tan diferenta de com jo t'havia conegut, com la dòna presentida de la qu'en mon recort s'ofereixíronicament a la brutalitat de mos instints perversos. La novela te la dedicaré a tu, y al devant, en una pàgina blanca, hi estamparé ton nom y el del teu espòs, afegint unes ratlles autògrafes pera expressar en forma poética'l resúm de mos amors. Y ho diré de manera que sols la dòna estimada d'abans ho compendrà.

Serà'l meu testament y el meu darrer recort.

Y, per'acabar, te diré que si he perdut la esperança de que m'estimis, millor dit, si estich segur de que may m'has estimat, no dubto que seràs meva un dia o altre. Digali això també al teu espòs, y promètelí que seràs d'ell y de ningú més. Y aleshores, quan ell te cregui enamorada y senzillament sumisa, y ab un bes al front te deixi sola, tu

pel goig d'enganyarlo, de trahirlo com ho has fet ab mi, escriume pera que vingui a visitarte, oferintme la reconciliació. Y jo, ple de desitjos, encès d'amor carnal, vindré a trobarte y ens besarém als llabis, al rostre, als cabells, y seràs meva per un instant etern.

El sol lluhirà tot el jorn ab sos raigs enlluernadors, entebiant l'ayre; la natura, fecondada amorosament, rebrotarà ufanosa y esplèndida. Y nosaltres, dintre la cambra, a la claror esmortuhida que atravessi els cor-

tinatges groixuts, en la soletat de ta cambra atapahida de mobles tornejats y objectes refinadament artistichs, no distingirém el jorn de la nit, y ens besarém silenciosos, fruhint el goig de la realitat inesperada. Y nostres cossos sensuais, ab estreta abraçada luxuriosa, ofegaràn l'ideal de la meva ànima pura y sensible; y els meus somnis d'amor y poesia fugiràn esporuguits, perdentse en les ombres misterioses de l'oblit insondable.

OCTAVI PELL CUFFI

LA FLOR Y LA ESTRELLA

La pobreta flor
guaytant cap enlayre,
allí dalt, molt lluny,
al ser la vesprada,
veya tremolós
com fulla del arbre
un hermós estel
de claror daurada,
lo més enciser
de la volta clara.
L'estel amorós
rebfa sa flayra
y de fit a fit
també la guaytava

Tots sos pensaments
y ses pures ansies,
contava la flor
a les pobres ànimes
que van per l'espai
en llargues volades,
sens que nostre esguart
pugui repararles,
mentres que les flors,
ab visió més clara
que los nostres ulls,
veuen y amanyaguen.

Y deya la flor
ab sa dolça flayra,
de remor sotil
que senten les ànimes,
accent harmoniós
que la orella humana
no pot distingir,
per dissort tancada
a les més hermoses
notes que s'escampen
per l'espai immens,
fondo, impenetrable,
tot ple de tresors
que ls homes no tasten;
y deya la flor
ab sa dolça flayra:
—Digueuli que'm miri,
portada de l'ansia

y l'intens anhel
que'm crema y'm mata,
ab aytal desitj
com si jo en la prada
fos estrella d'or
y ella flor en l'ayre. —

L'estel al ohir
la tendra complanta,
l'amorós accent
que trenca en la flayra
de la feble flor
sa gentil aymada,
li envià sos raigs
d'hont lleugers emanen
sons no imaginats
per la pensa humana,
mena de sospirs
que tan sols les ànimes
lliurades del cos
senten y afalaguen.

Al rebre ses fulles
aquelles manyagues,
la flor se colltorç
com verge esblaymada
y's tomba suau
envers lo clot d'aygua,
mirall que temps fa,
temps fa la esperava.
L'estrella qu'ho veu
endinsa ne l'ayga
tots los seus raigs d'or
y ab joya s'enllassen,
formen una sola
les dues imatges,
en lo pur cristall
immaculat talem,
la estrella del cel,
la flor de la prada.
Aymants se confonen
la llum y la flayra:
la estrella té fulles,
la flor es daurada.

FREDERICH RAHOLA.

BARRES O BURROS

O l'una cosa o l'altra resulten els intel·lectuals de Madrid qu'en algun dels periòdics de *mayor circulación* han fet la crítica d'*Andrònica*, la darrera producció d'en Guimerà recentment estrenada al *Español*.

Y dihem que són *barras* q *burros*, no perquè vulguem defensar l'obra que tant durament critiquen; no, puig que no'n coneixem ni una quartilla, sinó perquè fixantnos en els articles que se li han dedicat en periòdics com *España* y *La Correspondencia de...* *idem*, s'hi llegeixen unes coses que fan fredat.

Vegis si no lo que un tal Lluís Paris diu en el primer dels referits diaris:

«... En cuanto á los vuelos de la tragedia con que Guimerá quiere remontarse hasta la región de la sublime belleza... no es esta ocasión de repetir cuanto se lleva dicho acerca del raquitismo de los medios de expresión de Guimerá...»

Ni *Andrònica* es obra que sobrepuja á sus anteriores dramas trágicos, ni debe considerarse como una caída de su talento. Guimerá sigue, después de *Andrònica*, siendo tan Guimerá como era antes...

¿Sonríe usted? Le sobra á usted finura de percepción bastante para entender lo que tan mal expreso... Conoce usted, además, el juicio de la crítica, de la gran crítica, acerca de Guimerá y su obra dramática... y para qué insistir...»

¿No es veritat que després de llegir aquestes ratlles un se queda vacilant y sense saber què fer... sense saber si enviar una cistella d'aufals al *critich* ignorant, o si despreciar com se mereix al *caga-tintes castila* que aprofita la ocasió de l'estreno d'*Andrònica* pera tirar un raig de cosses contra'l genial poeta de Catalunya?

... *El raquitismo de los medios de expresión de Guimerá*... Ximples, més que ximples, ¿qu'en sabèu vosaltres del nostre gran Guimerà?... ¿Es que acostumat a sentir les garrules y rimbombants faramalles de vostres escriptors *castizos*, reflexe fidel dels medis d'expressió y de comprensió d'un poble aparatós y superficial, no podèu arribar a capir la literatura concisa y justa del poeta català?... Encara que així fos, que poch coneixéu a en Guimerà! que poch coneixéu al autor de *Cleopatra*, d'aquella

potent regina
que's deus del Nil pera son goig formaren
ab flors de lotus y punyats d'estrelles!...

Que poch coneixéu a l'autor de *Romiatge* y del *Cant del diable*, del *Comte de Gers* y de *El Cant de la Sirena*, d'aquella sirena que

... foll la guayta'l mariné en la estela
com verge esposa sobre llit de glaces,

d'aquella visió ubriagadora que...

Sos esbullats cabells l'oreig besava,
y l'ona que de perles la vestia,

al fugir de sos brassos gemegava,
y al tornar a sos brassos s'adormia!...

Que poch el coneixéu al nostre Guimerà, a n'aquest poeta apassionadíssim que quan, y fins essent fret cadavre, s'acosti aprop seu la dòna volguda,

la sabrà pel respirar,
y mort y tot, son plorar
li dirà quàn la volia! (1)

Fins després de mort fa sentir els medis d'expressió que li neguen els noys tontos de la prempsa madrilenya, que del nostre gran dramaturg, del genial creador de tants admirables poemes dramàtics, de tants personatges humaníssims, de tantes imatges exuberants de bellesa y de vida, no n'han pogut capir més que unes poques y encara passades per l'alambí de sa literatura encatronada, momificada y carrinclona!

Y anèm a un altre, anèm a reproduhir un paragraf dels que li dedica un desgraciat *Caramanchel* en *La Correspondencia de España*.

... el buen éxito que *Andrònica*, la nueva tragedia de Guimerá, obtuvo anoche en el teatro Español, se debe principalmente á la protagonista María Guerrero, y al traductor Luis López Ballesteros, para quien me parece su nuevo trabajo un triunfo honrosísimo...»

Es lo únic que'ns faltava veure: que'ls *erudits* de Madrid descobrissin que'l mèrit d'una traducció es lo que fa bons els originals. Això no més passa a Madrid, que ja quan s'estrenaren *Maria Rosa* y *Terra baixa* donaren tanta importància a l'Echegaray traductor com a n'en Guimerà autor, y que ara fa poch digueren qu'en Dicenta havia *millorat* una obra d'en Rusiñol al traduhirla.

Aquell cèlebre acudit de Cervantes, que diu que les traduccions *son como tapices vueltos al revés*, y fins l'afirmació del més rudimentari sentit comú són coses enterament desconegudes pera'l flamant *critich* de *La Correspondencia* que afirma sense cap reserva que'l treball d'en Ballesteros es molt superior a l'original d'en Guimerà.

Quanta tonteria, quanta bilis contra Catalunya, quanta baixesa, y sobre tot, quanta barra y quanta ignorància!

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA

(1) *Del meu album*

VENJANÇA

T'aborreixo, si, t'aborreixo ab tota la força de mon sér, tant, que res ha d'aturar ma abrusadora sed de venjança.

Ara!... ara vens a humiliarte, a ajamolirte a mos peus pera que't perdoni! Vens sumis y concirós a apaybagar l'odi que tu has fet néixer en mon cor, matant així el sublim amor que per tu sential Vens després de l'insuccés de ta nova exploració amorosa.

Assatj inútil. Donchs ¿quét pensaves, infelis? ¿Que les dónes se conquistaven com qui pren pomes a l'arbre, y que de la meteixa manera que se'n pot haver una (cosa natural y justa) se'n poden heure dues... y tres... y déu... y cent?... Oh! estulticia humana!

Ah, nol Se t'ha acabat, y per sempre. «Una y prou», digueres al casarnos. Ens varem jurar aymarnos, acaronant la idea d'arribar a la felicitat, gaudint d'un pur y excels amor fins a morirne extasiats... Y tu has trencat la placidesa de tan dolça existencia, exorbat per ton excés de vida. No n'hi havia prou de mi: te'n faltaven d'altres. Emperò, jo tindrè'l serment; més encara, el tinch pera tu, y t'ho proba'l que no t'esperaves, la colossal y doble decepció rebuda de mi, a qui has fet màrtir, y per la que't prometies fer victima nova y que no pogueres assolir.

Ta falta criminosa, enloch de perdó, clama venjança; y sempre, sempre, emprèn la cursa per allà hont vulguis, la meua ombra t'hi seguirà; y tu proba, proba de fer noves conquestes, que't trobaràs ab l'escull que jo t'hi posaré (com ho he fet ara), y vindràs cada vegada a caure arraulit a mos peus ab febrós desitj de fruhir novament de mon amor. Y jo't diré: «T'aborreixo!»

Ja may més el brill de tos ulls tornarà a hipnotisarme; ja may més voldré sentir l'escalf de ton llabi petonejantme; ja may més nostres boques tornarán a barrejar llur alenada, des y fins al fons de nostres cors.

No; a jamay. Jo t'aborreixo!...

Ves, vil, ves; busca libidinós altres amors, que jo faré conèixer tos mondans propòsits, posantme com exemple, fent així que se't desprecia y se't llensi com a *love-lace* detestable.

Aixó faré, en compensació justa a ma las-

situt y anyor: privarte de que jamay puguis assolir un amor pur y noble com el que abandonares ab mi; y tinguis, per fi, d'anar a embrutirte pels bordells, y atuhit per la vergonya't consumis y't moris ple d'asquerosa vermina.

Aleshores si, aleshores vindré a besar ton llabi fret per'amortir la xardor que deixares en els meus, que't diràn encara: «T'aborreixo!»

JAUME PALÒU

TEATRES

ROSMERSHOLM.—FRUCTIDOR.—LA REGENCIA.
—UN TOCA-CAMPANES.

La vella criada Helseth ha fet la següent observació: En la casa payral dels Rosmer (Rosmersholm) els nens no criden, y quan són homes no riuen. No hi ha memoria de que un Rosmer bagi cridat de petit ni rigut de gran. Y això s'ha expandit per tota la encontrada. Els Rosmer de *Rosmersholm* «pastors y soldats, alts dignataris, gent honrada y correcta, constitueixen una familia que durant doscents anys ha sigut la primera del districte» y li ha donat el to. Centre d'ordre y de disciplina, es el niu de totes les opinions acceptades de les antigües creences, de la fidelitat als reys, del respecte a les lleys, y el dipositari de les més velles tradicions. Tot el pais porta'l segell dels Rosmer. L'últim brot d'aquesta familia, Joan Rosmer, imbuït per les idees d'un ideòleg revolucionari (Ulric Brendel, son preceptor), y sugestionat per una dòna emancipada (Rebeca West) intenta sostreures al esperit de sa raça, y aprofitant les lluytes polítiques momentaniament exacerbades en son pais pel triomf dels radicals, se disposa a trencar una llansa en pro de ses idees progressives: regenerar les conciencies y enfortir les voluntats.

Els conservadors s'esveren, y Kroll, son fanàtic representant, li fa notar lo impossible del seu intent. No en va porta sobre ses espatlles la càrrega feixuga de tantes generacions. En Rosmer s'ha ilusionat, lo qu'ell creu idees propies y anhels intims, no són més que sugestions d'esperits y voluntats externes. A la fi ell, en Kroll, y l'esperit dels Rosmer, el cavall blanc de Rosmersholm que apareix com un fantasma y representa la tradició, triomfaràn de l'esperit modern de l'idealista Brendel — que ha tingut el valor de viure conforme a sa naturalesa y que s'ha trobat un jorn corprès per la realitat, sense idees qu'exposar al poble idiota, y corre melancòlicament en busca d'un o dos ideals en-

cara que sien usats,—y de la dòna valenta, Rebeca West, que vingué un jorn com a conqueridora a aquella terra ja massa trevallada y viciada.

Heusaquí el fons de l'obra. Ibsen torna a plantejar aquí el gran problema de sempre: l'emperador Julià de *Emperador y Galileu* lluytant en va pera desferse de les idees cristianes qu'ha mamat, y trobantse impotent pera restablir el culte a la natura del paganisme; Oswald dels *Espectres* lluytant en va, oprimint per l'atavisme hereditari, pera realisar l'ideal de vida joyosa a que aspira'l seu cor ardent; Rosmer no podent sostreures al cavall blanc de les tradicions de sa raça. Tots són febles, y com Peer Gynt, no passen de dret davant del *Gran Tortuós*; donen la volta. Així el veurém a n'ell no atrevir-se a passar may pel pont ahont se va suïcidat sa esposa: prefereix donar una gran volta pera tornar a casa.

Encara baix un aspecte més ample Rosmersholm representa la lluyta secular entre'ls dos grans elements que agiten a la humanitat. La natura espléndida, el goig de viure ab ses passions desenfrenades, el lliure culte a la bellesa, la voluntat sense fre, en una paraula, la bestia humana entregantse lliurement a sos instints, y 'el cristianisme ennoblidor però depriment, tot lleys y preceptes, tot regles y abstencions, tot tristeses y renunciaments.

Y el cristianisme venç. No en va, sembla dir Ibsen, el cristianisme ha sigut un fet; no en va'l portém tots dintre la massa de la sang. Restablir el paganisme esplenderós es cosa impossible. L'ideòleg qu'ho intenti, com Brendel, si tracta de sortirse dels seus somnis se trobarà ab la caixa buyda, y, pres del més negre pessimisme, deurà entornarsen cap a la negra nit de ses desilusions.

L'esperit dels Rosmers ennobleix, però mata la felicitat. Y així Rebeca West, l'infant de la natura, la filla d'amors misteriosos, probablement il·legítims, que baixa de les més altes regions del Nort, d'aquelles regions en que'ls temporals d'hivern se vos emporten sense resistència, la dòna ferma y passional que arriba decidida a les regions del dever a imposar sa voluntat, y que donat el cas no vacila en cometre crims ab refinament salvatge, acaba per enervarse. L'esperit dels Rosmer mutila sa força de voluntat, y Rebeca pert sa facultat més preciosa, la facultat d'obrar. Per això Rebeca, que pera satisfer sa sensualitat no vacila en sacrificar crudelment la existencia de la muller del pastor Rosmer, se troba després ab que sa sensualitat ha desaparegut; y més encara, se troba esclava de mil prejudicis, se sent obligada per mil devers, se sent lligada per sa consciència; aquella pura consciència sense la qual no pot viure un Rosmer. L'esperit dels

Rosmer ha ennoblit a Rebeca, però ha mort sa felicitat.

Rebeca, els Rosmer y la humanitat cristiana s'han ennoblit, però Rebeca, els Rosmer y la humanitat cristiana estan condemnats, en virtut d'aqueix ennobliment, a viure tristos, sense crits ni rialles, y a morir resignadament en holocauste als devers.

Així Rebeca, la un dia salvatge Rebeca, sent la necessitat d'expiar son crim. «¿Sóch culpable? Es just qu'expihi!» Y's dirigeix joyosament, a semblança dels antichs martres, cap al pont del molí pera matarse, com ho feu un dia sugestionada per ella, la primera esposa de l'últim bròt de la casa payral dels Rosmer. Y ell, en Rosmer, l'acompanya també joyosament, y també's mata. «L'espòs y la esposa no deuen separarse may... Allà hont va l'un, deu anar l'altre.» *L'esperit dels Rosmer ennobleix, però mata la felicitat!*

En línies generals—les condicions de la revista JOVENTUT no'm permeten estendrem tant com voldria—aquesta es la idea de l'obra, una de les més enervants y ensemps més suggestives de l'Ibsen. Sembla escrita en un moment de descoratgement; el més negre pessimisme sembla dominar a l'autor, a qui sentim parlar a través de la careta macabra d'en Brendel, que per un refinament sarcàstich l'autor se vol posar. L'Ibsen trist y desencoratjat, al veure que'l poble idiota no l'entén, al observar que al treure a la llum els seus tresors religiosament guardats durant sa vida, se tornen póls trepitjats pel cavall blanc dels Rosmer, se'n torna tristament en busca d'algún ideal gastat, y en son defecte cap a la nit negra del pessimisme.

Y no obstant, el drama es d'una poesia exquisida. En poques obres, potser en cap se mostren l'autor dramàtic y el poeta tan equilibrats. A través del simbolisme y de la trascendental acció filosòfica que l'origina, el drama humà sorgeix vibrant de vida y d'emoció. Tot, el medi, els personatges, l'acció y el llenguatge acusen un estudi profund de la vida humana, y els que sols per aquest costat vulguin mirar l'obra, no podrán menys de reconèixer en qui l'ha feta les condicions excepcionals de poeta y d'autor dramàtic qu'esperits rutinaris li han volgut negar.

La representació tingué lloch al teatre *Circo Español*, y's deu a la iniciativa d'uns quants joves entusiastes que de tant en tant donen a conèixer, en sessions titulades «Vetllades Avenir», alguna obra més o menys ardidà.

No fa gayre'ns donaren *Les Avariès*, un dels quadros més suggestius qu'en Brieux s'ha atrevit a portar a les taules. Avuy ens han donat *Rosmersholm*. Jo crech que varen fer bé aleshores—encara que ho devien fer un xich millor,—però crech que han fet malfet ara.

Ibsen es un autor especialíssim; no té parell, ni tan sols té semblant. Per un concurs de circumstàncies que no puch ara detallar, Ibsen es *irrepresentable*... si no's representa molt bé. No n'hi ha prou ab dir els papers, no n'hi ha prou ab presentar ses obres ab respecte relatiu. S'ha de matisar. La propietat escènica ha d'ésser absoluta. «O tot o res», demana Brand. Jo voldria que'ls entusiastes d'Ibsen — y crech que'ls que donen les «Vetllades Avenir» deuen ésserho—no la oblidessin may aquesta màxima que l'autor posa en boca d'un dels seus personatges.

Si no la oblidessin, compendrien que la execució de *Rosmersholm* fou una verdadera profanació; es a dir, bon xich menys que res...

—

Qui ho tenia de dir! Una obra que fa vuyt anys semblava atrevida de fons y ardua de forma, que'ls empresaris rebutjaven per immoral y escabrosa, avuy ens sembla mansa y convencional. No en va'l temps passa. *Fructidor* de l'Iglesias sols frapa al gran públich com a drama passional, com a conflicte aïslat en que per circumstàncies especials se troben tres persones més o menys artificiosament pintades, y que's resol sangnamentment com convé a tot drama escènich que ha de emocionar y enternir.

En quant a que l'obra entranyi un gran problema social que l'autor resol ab desinvoltura y atreviment, tinch de confessar que no ho he sabut veure. El cas es el següent: Una noya trevalladora y un obrer s'han estimat y han tingut una filla. Al néixer aquesta'l pare's trobava ausent; mancat de feyna, se'n havia tingut d'anar lluny a guanyarse la vida. Al rebre la noticia, el pare, bon pare, s'interessa tot seguit per sa filla y paga una dida ab condició expressa—no entench per qué—de que la mare no l'ha de veure may. Torna'l pare de lluny, decidit a legalisar sa situació, y's troba ab que la seva estimada parla ab gran interès en un carreró fosch ab un subjecte. Rapte de gelos. «Bon vent y bon profit», els hi diu. Y el pare no's torna a preocupar de la dòna aymada fins que un dia, al cap d'uns dos anys, se troba sol al món ab una filla de tres anys al brastos: la mare d'ell a qui la tendre criatura diu *mamá* s'ha mort. «¿Còm ho faré?»'s pregunta. Y l'home's recorda de que la criatura té una mare veritable; y reclama la mare. Però la mare s'ha casat. La miseria, el dolor y els afalachs d'un home bo, desinteressat, despreocupat y que enterat de tot no vacila, y la estima molt y li ofereix un pervindre rialler, l'han decidida y s'hi ha casat; voluntariament li ha jurat fidelitat y estimació. El conflicte's presenta; el pare reclama a la mare en nom de la criatura: «La mare es del

fill» diu. Y l'autor sembla sentar això com a conclusió revolucionaria. Per sobre de tot, per sobre d'un matrimoni legal, per sobre de tots els convencionalismes inherents al matrimoni formulista, hi ha la unió natural y feconda. El fruyt de l'amor després de l'arbre reclama l'arbre; l'arbre es seu. *Allo* aquí, senyor Iglesias! ¿S'ho creu ben bé que aquesta conclusió es revolucionaria? Jo ho veig al inrevés. La mare es la qu'es lliure y la que té dret a unir-se a un altre, inclòs casarshi si bé li sembla, y ningú, ni tan sols el fill de ses entranyes, té dret a reclamar per ell se sacrifiqui la propia voluntat. L'única que té dret a reclamar es la mare, la dòna a qui li han fet un fill y després s'ha vist abandonada cobarda y lleugerament. Ella pot reclamar el seu fill y pot despreciar al pare egoista. Fins la lley—espantis, senyor Iglesias, que sembla ignorarho:—la lley, més revolucionaria que vostè, autorisa a la mare qu'està en la situació que vostè pinta pera reclamar al seu fill. De manera que la situació de la protagonista de *Fructidor*, que no ha pogut besar may al tendre reyetó del seu cor, situació que tant enterneix al públich y qu'es l'argument capdal del protagonista y de l'autor, es una situació falsa y convencional. «Vinga'l fill» pot dir ella. Y la lley, revolucionaria, diu: «El fill es de la mare». Y llavors no hi ha drama.

Altra cosa fóra si, en comptes del pare, fos l'amant qui reclamés a l'aymada, l'iniciador a la iniciada, el mascle, en nom de l'amor, a la femella. Però aquest problema l'autor no'l posa. Fins sembla qu'expressament se complau en pintarnos al pare com a un sér refinadament egoista y lleuger. Es un defecte capitalíssim de l'obra aquest desequilibri, millor dit aquesta contradicció evident que hi ha entre les paraules y els fets dels tres personatges principals. No'm vull pas entretenir detallant la demostració. N'hi ha prou pera compèndrela ab la següent reflexió: Si fos veritat, com sembla despendres del llenguatge que'ls personatges usen, que la mare estimés a un fill que quasi no ha vist, tan tendra y esbojarradament, que'l pare l'estimés també tant y hagués estat semble tan bojament enamorat de la mare, y en fi, que'l marit legal fos un home tan bo, tan honrat, y de tant cor al meteix temps que tan brutal—contradicció que sols l'autor deucompendre,—si tot això fos veritat, ¿obra-rien com obren en el drama de l'Iglesias. Jo'm penso que si l'autor hi reflexiona un xich, notará qu'es força artificios el seu drama, y que'ls personatges, com a tipos psicològichs, són tan de fusta com puguin serho'ls de qualsevol constructor de comedies, com en Baró—don Teodoro—per exemple.

Ara bé: acceptat aquest convencionalisme y descartada tota tesis, *Fructidor* no es pas un drama dolent; fins es un bon drama de

teatre en que'l públich impressionable s'enterneix, s'emociona y s'interessa. Encara avuy la ficció ben trevallada frapa al públich intensament, y no es possible negar que l'Iglesias sab trevallar la ficció ab més garbo, ab més poesia, —sobre tot ab més poesia— y què diable! ab més verosimilitut que la majoria dels nostres patriarques de la dramàtica. Tipos secundaris, alguns trets dels principals, escenes de detall y giros de llenguatge hi ha en *Fructidor* que fan bona aquesta afirmació meua.

La execució, molt fluxeta. En Jaume Borràs es un actor sense flexibilitat, sense matisos, y sols fa bé les escenes de força. Els demés, fóra de la bona voluntat, sols tregueren bé algún conjunt: els finals del tercer y quart acte, per exemple. La escena, més cuidada en conjunt qu'en detalls. L'efecte de la fomal, excelent. Els trajos massa bonichs, poch bruts pera ésser de trevalladors que treval·len.

Altres dos estrenos han tingut lloch la setmana passada en els teatres de Barcelona, tots dos sense importància.

Al Principal *La Regencia*, comedia històrica dels senyors Cavestany y Fernández Shaw. El primer d'aqueixos dos senyors sembla que tingui la obsessió de les obres històriques. Fa anys y panys que ve servintnosles ja en prosa, ja en vers, ab tossuderia infantivola. Jo apostaria qualsevol cosa qu'en Cavestany somnia cada dia ab en Sardou, el mestre del genre; però'ls somnis de res li serveixen, com no sia pera entossudirlo més, puig a cada intent nou ho fa pitjor. En *La Regencia* ja no hi ha res, ni coneixement de l'època, ni ingeni, ni tan sols trassa en teixir un argument; es la historia soporifera d'un període històric en que'l *sopor* era desconegut. Ab lo qual queda fet el judici de l'obra.

La Tubau y en Palencia, cursis imitadors de la Guerrero y en Mendoza, han volgut enlluernarnos y fernos empassar vulguis no vulguis aquesta comedia mitjansant una presentació luxosa. Sembla que aquest procediment—molt lloable si s'empleés pera obres verament artistiques— es l'última paraula de la dramàtica castellana. Gran espetech de escenografia, llums y trajos. Ab això n'hi ha prou. Quan menys n'hi ha prou pera'ls sòrts. Pera'l teatre castellà sembla iniciarse una nova era: la era dels sòrts. Els sòrts seràn els millors jutges. Pas als sòrts! pas als sòrts d'ànima que són els que més abonden! Els que no ho sien qu'es tapin les orelles si poden, y si no poden que riguin... que riguin compassivament.

Tot lo qual no vol dir que la Tubau hagi desplegat tant luxu com la Guerrero. El decorat sobre tot es pobríssim. Però que no's desanimi la Tubau: el verdader camí es

aquest; ab bona voluntat y quartets ja arribarà a acostarshi a l'altra Maria, a l'altra Maria d'en Fernando qu'es la que té més sòrts, que es la que té quasi bé tots els sòrts de la Espanya culta.

A Romea, *Un toca-campanes*, «joguina còmica»—diabell sols al pensar en lo que seria una juguina tràgica m'estremeixo tot— original d'en Frederich Fuentes, fill.

El Brusi ja ha dit, no sens un xich d'ironia—ironia sense malícia qu'es la ironia propia de la gent formal—que la juguina era distreta, animada y que feya riure al públich bon-jan que *afortunadament* encara abunda a Barcelona. Com que jo—y ab mi els tres o quatre lectors que tinch—no'n sóch de bon-jan, es clar que la juguina no m'ha fer riure gens ni mica; y quan una juguina no fa riure...

EMILI TINTORER

AVUY!

Si, es avuy, avuy el gran dia en que fins els més sòrts hi ohràn y fins els més cechs hi veuràn. Avuy presenciarem *allò* que fa tant temps havia d'haver sigut: la definitiva consagració (no llegiu profanació) del *Geni* aquell que figura per dret propi entre la mitja dotzena de genis menyspreuats per en Dell. La fetxa del 18 de janer d'enguany serà la més remembrable dels anys del Liceu, ab crema y tot, y l'èxit el més grandios, naturalment, després del de *La Bohème*.

Y què haurà calgut per aytal aconecement? Donchs que aquell immortal sabater y aquells tranquils burgesos de Nuremberg s'hagin per fi decidit a fernos una visita, que ja era hora després de quaranta anys que corren per tot el món y de ferne dotze que varen atrevir-se a arribar fins a Madrid, però passant per l'altra via. O vaig molt errat, o això ha d'ésser el començ d'una nova era, l'ingrés d'una munió grossa de fidels en la religió wagneriana. Ja ho sentiràn a dir, y tal dia farà un any! *La desvetllada dels dorments* es el títol de l'òpera que avuy s'estrena.

Els que no han passat encara del *Lohengrin*, avuy passaràn el nou Rubicón; els que's fan aquells fenomenals tips de dormir ab la desventurada *Tetralogia*, ab el malhaurat *Tristàn*, avuy faràn uns ulls com unes taronges, y encara no'n tindran prou, pera observar tot lo que passa a la escena, puig ja ho veurèu si en passen de coses y no com en aquell *Tristàn* que no hi passa res. En una paraula, els que tant y tant s'han aburrit ab aquelles interminables *filosofies* del Wagner de la segona època, avuy faràn la pau ab el fart de riure que'ls espera, perque aquí està'l gran secret de l'obra.

Y enloch de veurehi el drama de Sachs, això es lo únich que hi sabrà veure: que s'hi riu qu'es un bé de Deu. Y la veritat, ab els temps que corren, de tragedies ja'n tenim prou.

Però'm preguntará algún d'aquests que avuy els han de desmamar:

—¿Vol dir qu'en Wagner es capàs de feros riure? ¿Vol dir que no hi haurà molts troços d'aquells *latosos*, ja m'entén, en els quins el mestre de vostès hi té la mà tan trencada?

—Fugi, sant cristià; ja ho crech que n'hi ha, però no s'espanti, que podrà pahir tan bé com les altres nits, perque'l ferli més planer allò que li fa tanta por, les *latas*, es qüestió d'unes quantes *tallades* més o menys y no'm penso que ara per una òpera'ns ho quedin a deure.

—Donchs miri, jo'm creya...

—Donchs calli, que no li pregunto, ni vull saberho, que ja'n tinch prou de mals de cap!

—¿Y per què s'hi fica, ja que ningú li demanava?

—Perque tinch una cosa per dir y'm faria mal si me la quedava a dins.

Avuy no tracto de rompre cap llança pel Mestre; la cosa s'ho porta ella meteixa y, o molt m'equivoco, o aquesta ha d'ésser la primera obra de Wagner que donarà diners a l'amich Bernis, lo qual li desitjo sincerament pera poder exi'giri més en les vinentes vegades. Y espero, al menys, qu'en la present hi 'hagi posat de sa part tot lo materialment possible pera fer conèixer decorosament la òpera.

Però lo que vull es demanar al públich de l'estreno forçaentement: que rebí a Wagner tal com se mereix, què s'engresqui, s'exalti y fins isqui de mare y de tota la familia, que prou temps fa qu'el Liceu hi té aquest deute ab les creacions de Bayreuth; però que ho fassi ab força seny, lo més *wagnerianament* possible, sense ficarhi cap estremitut, sense pendre cap dels inspiradíssims cants y cançons qu'esmalten l'obra, a tall de *romanzas*, ni ferlos repetir (això ja es més difícil); que al acabar el preludi de l'obra, que ja ha aplegut forces vegades en els concerts, sàpiga retenir-se pera escoltar la magnífica entrada de l'orga que trenca aquesta pàgina; que si arriba fins a tornar-se ximple ab el gran quadro de la baralla, s' reservi quelcòm pera'l quadro de l'obrador de Sachs, ahont hi ha la veritable *essencia* de l'obra, malgrat no hi *passin* tantes coses com abans; y en una paraula, que no badi devant d'aquell monòleg de Sachs, mil vegades més gros que les *romanzas* ab que no dubto'ns obsequiarà'l tenor.

Y després quan surti, quan comentí, quan discuteixi, que no fassi pagar el mort als altres grans drames lirichs wagnerians, que'ls pobrets no'n tenen cap culpa de la manera com

se'ls tracta sotmetentlos a freqüents *execucions*, ni de que hi hagi encara tants curts de gambals. Pensin que l'obra wagneriana no comença ni acaba en *Els Mestres Cantayres*, que aquesta obra, ab tot y valer tant com les altres, no es en el camp wagnerià sinó un incissiu, un compàs d'espera. Y no oblidin al incommensurable *Tristán*, y creguin que del veritable *Caprespre* no'n coneixen ni un borrall, y esperin encara al any 13 pera conèixer, ab el *Parsifal*, l'última expressió del drama lirich, aquella que si algún jorn improbable pogués igualarse, may, jamay podria superar-se.

Aquesta es ma modesta impressió, que comunico ab la meteixa voluntat y bona intenció que inspira totes les meves. Si algú hi està d'acort que la fassi seva y la escampi, que'l wagnerisme de bona lley ni darà grans mercès.

JOAQUIM PENA

AGONIA

No es pas quiento de cassador..

Arribà en Quel de cassera al cayent de la tarda y ens contà com la Linda, una gossa llebrera més viva que una mustela, seguint la petja d'un conillot s'havia ficat dintre un cau, d'hont no n'havia pogut eixir de cap manera. Lamentarem tots la perdua de la gossa, tan bona minyona y tan esquerpa, y un cop haguérem sopat y resat el rosari prop la llar, y el jayo ab sa veu tremolosa'ns hagué contat mil entremaliadures del follet que compareixia, segons ell, en nits sorru-des d'hivern entrant per la xemeneya y arribantse al corral ahont tallava les barbes de les cabres o bé trenava les cucs de l'euga, ens en anarem a dormir tranquilament, voltats de la quietut del camp que imposava, y breçolats pels cants ensopidors de grills y granotes.

L'endemà, tot esmorzant, sortirem a parlar de la Linda, ponderant ses qualitats de bona cassadora, y ens entraren a tots desitjos de saber si, a la fi, havia pogut eixir del cau coniller ahont restà empresonada.

Ab la escopeta a coll y seguint als dos cadells que trespaven bon tros endevant tot bellugant ab neguit la cúa, ens hi encaminarem, avançant ab més dalit al sentir uns grinyols fondos y acompassats que varem pensar eren de la Linda.

Com grinyolaven també'ls cadells! Ben bé

se'ls coneixia que adalerats anaven en busca de sa mare, que'l dia abans tingueren de deixar ab greu recança! Prou que se'ls veyia que, comprenent la nostra intenció, corrien vers ella portantli un auxili que no's cansaven de pidolar-nos, tot girantse y bellugant la cúa neguitosament.

Encara la hi trobarem dintre'l cau a la pobra Linda, talment clavada en un esquerdall de la roca que la tenia agafada pel coll com terrible trampa, no deixantla ni bellugar tan solsment, escanyantla quasi, com si volgués ofegarla de mica en mica.

Els cadells redoblaren llavors sos grinyols, no atrevintse pas a endinsarse en el cau. La Linda, al sentirlos, cambià de sobte sos grinyols acompassats y planyivols per altres de joya, com si rigués sorollosament al endevinar sa propera deslliurança.

Mirarem a dintre'l cau per la part oposada a la que havia entrat la gossa, y vegerem no més, en mitj de complerta fosquedat, sos ulls oberts de bat a bat, fixos en nosaltres com implorantnos misericordia. Tots a la una'ns varem mirar, com imposantnos la obligació de salvarla, y ho hauriem intentat tot seguit a no havèrnosen fet desistir la impossibilitat complerta de dur a terme tan bella obra. El cau foradava una gran roca viva que no's podia pas engrunar sense l'auxili de barrinades y empleyanthi molt temps. Així, donchs, quasi sens esperances d'evitar que la bestia's podris allà dintre, tornarem a casa en busca d'eynes pera provar si ab elles logravem nostre propòsit.

Els cadells no'ns seguiren pas: restaren fent companyia a sa mare, y sens atendre a nostres crits y xiulets, ens miraren com estranyats de que l'abandonessim.

Hi varem tornar a la tarda, trobant allà meteix, a la boca del cau, als dos cadells lladrant anguniosos, responent y consolant a la pobra Linda que no parava may de grinyolar llastimosament.

Ab dalit, encara que ab poca fe en l'èxit, començarem la tasca d'esbadellar la roca a cops de magall. Oh, llavors! Qui els hagués sentit a la Linda y als cadells redoblant sos lladruchs, com si volguessin alentarnos en nostra penosa obra de salvació! Però ab tot y nostre bon afany, no tinguerem més remey que desistir quan, amarats de suor, al, ca-

yent de la tarda, encara la roca persistia invulnerable. Y el crepuscul començà a ombrejar el camp, y decidirem retornar a casa ab una indefinible tristesa dintre'l cor.

No poden pas descriures els anguniosos planys de la pobra Linda al sentir que nostres petjades se perdien rostos avall. Sos grinyols y els dels cadells, que restaren també prop d'ella, eren talment clams de desesperació que haurien eternit el cor més dur. Ja erem bon tros lluny, y encara sentiem el plorar anguniós de les pobres besties que anava perdentse, perdentse fins devenir quasi imperceptible.

Aquella nit, adormit y tot, no'm vaig pas poder treure del devant els ulls oberts de bat a bat de la Linda, mirantme sempre de fit a fit, implorantme primerament, després exigintme un auxili, un remey en sa agonia. Despert y parant atenció, ab els finesstrals oberts y mercès a la complerta quietut del camp, va semblarme que arribaven fins a mi els udols de la bestia, acompassats y fondos, y doblement tristos escoltats de tan lluny.

Qui dorm aleshores! Me fou precis llevarme a punta d'aua y anar de nou, junt ab mos companys, a provar de deslliurar a la Linda anch que fossin precisos els més suprems esforços.

Tornarem a sentir de prop els udols de la gossa y dels cadells, que restaven com el dia abans en el meteix lloch, y tornarem a veure aquells ulls, oberts de bat a bat y com entelats per les llàgrimes. En aquells ulls hi vaig llegir llavors quelcòm de terrible y esgarriós, que no puch descriure. Aquells ulls no's clohien may, empedrehts pel dolor, com no paraven may els planys agònichs.

Reprenguerem la tasca començada'l dia abans, y de nou varem tenirla d'abandonar ab recança, convençuts de lo infructuós de nostres esforços. La pobra bestia hauria de morir en aquella presó terrible. Devallarem, donchs, altra volta la comalada, y arribarem novament a la casa ab el cor partit per la pena.

A la nit, en anguniós insomni, me miraren també aquells ulls envidriats, immòvils, y vaig sentir els fondos gemechs de la bestia agonitzant, que semblaven eixir de les entranyes de la terra. En aquell quarto fosch y

solitari, voltat de la quietut més complerta, no deixant ni un moment de sentir els acompanyats grinyols de la gossa, la veyatament enclavada en aquella esquerdia, apretat son cos per la punxanta y dura roca, sense poder moure més que'ls ulls que tenia sempre oberts, y la boca que may parava en ses queixes llastimoses. Y seguia veyentla com se moria de sed, de fam y de rabia, sense ni el petit consol de bellugarse, de revolcar-se afollada en sa llarga, interminable agonia, cridant sempre fins que se li assequés la gola abrusada per la sed y se li entelessin del tot els ulls vidriosos...

Me sobtaren les clarors de l'aubada sens haver pogut dormir ni un instant. La terrible agonia del pobre animal s'allargava, s'allargava...

A entrada de fosch, mogut per la necessitat irresistible de tancar per sempre aquells ulls que'm miraven perseguintme constantment, vaig encaminarme ben sol vers el lloch ahont se trobava la Linda. Al serhi aprop, ja vaig tenir els cadells voltantme, llepantme, moventse neguitosos entorn meu com si imploressin un darrer esforç. Oh, ja la deslliuraré ara!—vaig dirlos hi,—y com si ho haguessin comprès correnen cap al cau, ahont també vaig arribar ben prompte.

Quedi per darrera volta encisat devant d'aquella vista vidriosa que seguia mirantme fixament, encara que ja se la veyia desviada, com de bestia folla. En mitj la total foscor de dintre'l cau, essent ja negra nit, lluhien aquells dos ulls com dos punts fosforescents, fent angulejar per mon cos calfreds d'espant.

Els cadells restaren quiets al meu costat sense lladrar ni moures, anhelosos, encuriots. Llavors jo vaig agafar la escopeta que havia carregat ab bala, y apuntantla ben bé entre'ls dos lluminosos punts de dintre'l cau, vaig apretar el gallet ab tota la efusió de la meua ànima.

Quan el retruny del tret s'hagué perdut repercutint per la comalada, y no vaig sentir els lladruchs planívols de la Linda, quin pes me va fugir de demunt del cor! Havia aclucat per sempre més aquells ulls d'agonitzant que'm perseguien, que m'acusaven!...

Els cadells com me lleparen, agraïts, alegres, plens de joia!—PERE COLOMER Y FORS.

Sant Feliu de Guixols, 1 janer, de 1905.

NOTES BIBLIOGRAFQUES

LOS MONASTERIOS DE LA DIÓCESIS GERUNDENSE, por don Francisco Monsalvatge y Fossas.—Olot, imprenta y libreria de Juan Bonet, 1904.

Els qui admirèm les bel·leses de los coses passades, hem de llegir ab gust un llibre com el del senyor Monsalvatge y Fossas. Aquest conegut arqueòleg sol veure lo que descriu ab criteri d'erudit y alhora ab ulls d'artista. Els monastirs estudiats y descrits, ab llur història y vicissituds, els uns fermes y altívols encara, els altres enrunats per la ignorancia y la bestialitat humana, apareixen en el llibre com sers dotats d'ànima, vinguts al món en èpoques de bon gust y morts en nom de preocupacions ridícules, pseudo-progressives.

Llegint l'obra d'en Monsalvatge, la primera cosa que s'observa es la capital importancia de l'art romànic a Catalunya, aquest art tan nostre, tan d'aquí ab el sentiment catalanesch. A les asprors de lo primitiu y de lo barbre, l'art romànic hi junta quelcòm de sever y de ferm; però sembla que suavisi la seva rudesia un dols y pur misticisme, que segles a venir deurà resoldres en la enlayrada e imponderable unció de l'art oïval.

La diòcesis de Girona es un magnífich museu d'art romànic: Sant Pere de Rodes, els claustres de Santa Maria de Vilabertràn, Sant Miquel de Fluvià, Sant Miquel de Cruïlles, les admirables runes de Santa Maria de Besalú, el campanar de Sant Salvador de Breda, l'hermosíssim Sant Pere de Galligans, de Girona, etc., són els preuats exemples de lo que s'havia fet a nostra terra abans de l'espandiment de l'art gòtic.

El senyor Monsalvatge ns fa una historia documentada y seriosa dels passats monuments. Prenent com a guia de sos treballs el cèlebre *Viaje literario a las iglesias de España* del P. Villanueva, però investigant per compte seu, ha pogut donar una nota original a sos estudis, que són alhora ampliació de treballs anteriors y fruyt d'observacions propies.

Mes en Monsalvatge en sos estudis y excursions no sempre hi troba alegries. Les profanacions que mans barroheres han fet sofrir als monastirs, l'indignen profundamente: el sentiment de l'art domina aleshores al sabi y al erudit. La planívola elegia de les coses enrunades se desenrotlla tristament, ab tràgica grandesa, y cal que la emoció soferta s'esvaeixi pera que l'esperit resti seré. Allavors en Monsalvatge torna a cercar documents arnats, a reconstruhir els edificis retuts, esdevé de nou arqueòleg e historiayre, y així podèm sebre qui aixecà'ls monuments, qui els conservà, qui els engrandí, qui els hi otorgà privilegis, qui els hi feu mi-

llores y donacions, y, finalment qui els enrunà, mogut per passions baixes y xorques.

Nosaltres felicitèem coralment a en Monsalvatge per la publicació de *Monasterios de la Diócesis gerundense* (volum XIV de ses obres complertes), encoratjantlo pera seguir el camí emprés en favor de la arquitectura e historia catalanes.

GERONI ZANNÉ

HISTORIA DE LA INDUSTRIA LANERA CATALANA.

—MONOGRAFIA DE SUS ANTIGUOS GREMIOS, por José Ventalló Vintrolá.—Tarrasa, Ventalló, 1904.

Forma un volum de 600 planes el llibre del senyor Ventalló y constitueix una nutrida recopilació de datos històrics sobre la industria llanera, sumament interessants en lo que's refereixen a Catalunya per oferir una considerable quantitat de documents que permeten seguir pas a pas el desenrotllament progressiu y la decadencia de dita industria, al ensemps que la importancia de la organització gremial en el nostre país.

Comencen per explicar, els primers capítuls del llibre, lo que fou dita industria en els temps primitius, y a Catalunya desde'l segle XII, passant per l'origen dels gremis, la llur organització y el caràcter semioficial que ab la protecció decidida del poders reials tenien adquirida en aquell temps en que les institucions s'identificaven plenament ab l'esperit nacional de Catalunya, y en que'l comers y la industria, com a fonts de riquesa, rebien la merescuda protecció pera que les activitats y les aptituds naturals de la nostra gent s'hi esmersessin a benefici de tothom y del mateix Estat. Semblarà impossible a primera vista que això's fes en aquella època tan *atrassada*, y que avuy no's fassi; mes tot s'explica si's té en compte que aleshores era el nostre propi esperit el qui ens governava, y que ja fa temps som governats per un esperit radicalment oposat y enemich sistemàtic del nostre.

Cal no més llegir les cinch o sis planes del pròleg que capsa'l llibre y que firma en Frederich Rahola pera justificar lo que deixem apuntat en el paragraf anterior, y que's desprèn com una ensenyança del mateix llibre. Efectivament, diu el senyor Rahola que la força dels gremis radicava en la influencia política dels artisans y mercaders, els quins eren el principal apoy ab que havien de comptar els Poders. Donchs avuy ho són les classes passives, els mateixos empleats de l'Estat, els partits polítichs y, *per negoció*, les classes mal nomenades neutres. Quan les classes productores influïen en la governació de l'Estat convergien les iniciatives dels individus y les de la colectivitat considerada com a Nació.

Comparables les nostres produccions in-

dustrials ab les millors de l'estranger, competien en el segle XIV els panyos catalans ab els meteixos de Venecia. Y ja aleshores el rey en Pere IV instituï un segell o marca pera garantirne la llegitimitat en els mercats estrangers.

Sense necessitat de les organitzacions burocràtiques que avuy són la rèmor de les nostres activitats y a les quals per altra part no pot pas suplir la nostra iniciativa sempre coartada, els mercaders catalans tenien obertes *botigues de comanda* a Palerm y altres llocs, pera fer les vendes y transaccions en els mercats de consúm; com y també tenien organitzada l'adquisició de primeres materies y altres serveys que la intervenció discreta y sabia dels poders públichs feya útils y profitosos. Avuy en cambi quan tothom demana Banchs d'exportació que'ls nostres antepassats ja'ls tenien més o menys ables dites botigues de comanda, hem de passarnos ab un Banch d'emissió que mereix la protecció decidida de l'Estat ab lesió enorme dels interessos del país.

Fins en aquelles èpoques se donava'l cas de que productes estrangers vinguessin a Catalunya pera ésser transformats y reexportats; y això que avuy se demana poder fer ab les discutides *zonas neutrales*, ha valgut a les classes productores la burla més cruenta de totes les que ab resignació exemplar han anat rebent.

En resúm: ademés de sa importancia doctrinal incontestable, té un valor d'actualitat pera'ls nostres fabricants el llibre del senyor Ventalló; meditinlo, y si després encara persisteixen en organitzar recepcions a ministres y a elevades persones enloch de fer catalanisme, verdader y franch Catalanisme, que no's planyin may més de que'ls negocis els hi van malament y consòlinse ab la reflexió de que cada poble té'l govern que's mereix.

R. MIQUEL Y PLANAS

NOVES

Les reformes ortogràfiques que paulatinament anem introduhint a JOVENTUT han sigut tals en els primers números d'aquest any, que absorbint excessivament la nostra atenció y la dels caixistes, han fet que, com vulgarment se diu, l'escriure'ns fes perdre'l llegir, y així han aparegut, especialment en l'últim número, algunes errades de caixa que son alhora veritables errors de concepte, com per exemple:

En la pàgina 28, article d'en Joseph Maria Rosich, s'hi llegeix: «*Felicitèem* la gestió de la Humanitat nova», devent llegir-se: «*Facilitèem* la gestació», etc.

En la pàgina 30, article d'en J. Pujol y Brull, allà hont diu: «durant la temporada

de 1893 a 1894», deu dir: «durant la temporada de 1903 a 1904.»

En la pàgina 36, en les *Notes bibliogràfiques* d'en Martínez y Serinà, s'hi troba un «socialisme dogmàtic» qu'es un verdader disbarat y que importa rectificar, llegintse: «racionalisme dogmàtic».

Encara s'hi troba alguna altra errada, de la que no creyem necessari fer esment perque ja l'haurà poguda subsanar fàcilment el bon criteri dels lectors.

No fa gayres dies que *La Renaixensa*, ocupantse de les vinents eleccions pera diputats provincials, feya certes insinuacions sobre conxorxes entre determinats elements regionalistes que volen guanyar la diputació per Vich y el cacich d'aquella localitat senyor Badia y Andreu.

Y al mateix temps la *Gazeta Vigatana*, periòdic autonomista, deya lo següent:

Estem en vigílies d'una nova funció electoral ab totes les miseries com les que hem vist no fa pas tant temps. En tots els districtes podrèu anar observant que lo que més se belluga, lo que més promet donar jòch, són les ambicions personals, y veurèu com n'hi ha molts ja que compten o plomejen a quin dels varis rivals convindria més servir, de quin podrà traures major benefici. Això serà tot lo trist, tot lo desesperança-dor que vulgàu; però es clar y evident com la llum del dia. Seguirà la seva marxa victoriosa la corrupció de electors, que'l sistema del vot universal fa tan fàcil, y veurèu, això sí, molta gent que ho deplorarà y molt poca que tracti de oposarshi. Ja hi estem fets, igual que a tantes altres malures... Y, en quant als qui ho deploraràn, els qui semblarà que se'n neguitegin de que les coses vagin per un camí tan rastre y baix, hi haurà necessitat de fer moltes distincions.

Per avuy ja n'hi ha prou. D'aquí al dia de les eleccions ja'ns vagarà de tornar a tocar aquestes tecles, potser massa y tot; però comencen a ésser assumptu d'actualitat les eleccions, y en compliment dels nostres propòsits, ens toca també començar de parlarne. Avuy ens ha sortit així. Un altre dia potser particularisarem més y picarem una miqueta més fondo. Aquesta vegada la cosa'ns toca de prop y no'ns ne podem pas oblidar.

Ens agradarà que la *Gazeta Vigatana* particularisi, pera veure quina relació s'hi pot trobar entre tals particularisacions y lo dit per *La Renaixensa*.

Corren bons vents pera la restauració dels antics monuments que fan honor a la cultura de nostra antiga nacionalitat. L'històric monastir de Sant Pau del Camp, empresonat y desfigurat en un clot de nostra ciutat vella, entre edificis mal girbats y rònechs, sembla que lluhirà aviat sa antiga bellesa. Mercès a un conveni ab el ram de guerra, desapareixeràn els adefesis que desapareixen la hermosa fàbrica romànica d'aquell tem-

ple, se restablirà'l recinte murat mitjeval, y l'encisador claustre quedarà lliure de les ignominies que'ls monjos ignorants (y l'Estat inepte que després el convertí en dependència d'un cuartel) acumularen sobre ses artístiques filigranes. Ens interessa la conservació de Sant Pau del Camp baix els punts de vista artístich e històrich, ja que mercès a la làpida que fou trobada y's guarda en dit monastir, ens hem pogut cerciorar de que fou enterrat en son recinte Jofre II, restaurador del monument després d'haverlo destruït els sarrahins, y de qual existència (la de Jofre II) havien arribat a dubtar els historiayres de la dinastia de nostres comtes.

Després de la magna restauració de Santa Maria de Ripoll, han vingut les de Sant Martí del Canigó, Sant Cugat del Vallès y Sant Pau del Camp. Procurèm que ab això no's donguin ni molt menys per satisfets els anhels dels que intenten rehabilitar les glories de nostra arquitectura romànica nacional.

L'emperador d'Alemanya ha condecorat ab la gran creu del mèrit militar als generals Stoessel y Nogi, defensor l'un y assetjador l'altre de Port-Arthur, per l'heroisme que han demostrat y per la enteresa ab que han sabut sacrificar milers de vidas en servey del Tsar de Russia y del Mikado de l'imperi del sol-ixent.

L'acte del *Kaiser* tindrà segurament imitadors entre'ls qui menen els grans Estats militaristes, que no condecoraren pas als heroichs capdills defensors del Transvaal contra les desmasies de l'Estat anglès. Per segons qui, el mèrit y l'honor militar deuen consistir en servir als Estats y als tirans enemichs dels pobles. Seguint aytal teoria, els que defensen la llibertat dels pobles no deuen tenir honor. Y es que'l concepte de l'honor es tan enigmàtic com el de l'heroisme, y tan dúctil com la consciencia dels que permeten que sos dominis s'amarin ab rius de sang humana.

En Romero Robledo després de sa darre-ra *boutade* ha canviat de parer y ja no diu tant mal de la present situació conservadora, que segons ell té una majoria molt ben avinguda y per lo tant no està mancada de medis pera poder viure dintre les actuals Corts.

Però'l pobre Azcàrraga manté les Corts tancades, segur de qu'en elles, tot y essent general, ni hi podria fer el valent, ni molt menys portar les seves hosts a la victoria. Fa veritable llàstima l'actual govern, sense força moral, condempnat a soportar dela premsa riotes y res més que riotes, y forçat a acceptar el trist apoyu que ab ayre de tant se me'n dona li dispensa en Maura.

En mitj de tot, al *beato* Azcàrraga deu servir-li de consol l'espectacle que li donen els jacobins de la vehina França, ahont l'*aleyo* Combes també trontolla com un ninot ab les patacades que li peguen a les Corts, enles que, en la votació de dissapte, tingué un sol vot de majoria. Lo qual vol dir que cap beneyt pot surar, ja tingui inclinacions místiques com l'Azcàrraga, ja s'ho emprengui per la tremenda com el jacobí quefe del govern francès, que si no fos per haverse mort la mare del president de la República, ja hauria presentat sa dimissió a hores d'ara.

Als d'aquí y als d'allà, de cos present ja'ls hi tenim: lo únic que falta es l'enterro.

Y no pot ferse esperar.

Acaba de morir a Marsella, ahont se trobava a punt d'iniciar una campanya de propaganda, la tan coneguda escriptora comunista Lluïsa Michel, vulgarment coneguda a França ab el motiu de *La vierge rouge*.

Una existencia consagrada exclusivament a la propaganda d'un ideal noble y honradament professat, una vida de privacions y de treballs incalculables en benefici d'uns principis y d'unes aspiracions defensats sense defalliments ni vacilacions en la premsa, en la *meeting* y en la vida privada, heusaquí resumida la historia de Lluïsa Michel.

Un fet notabilíssim devèm esmentar pera que nostres llegidors se fassin càrrech de la puresa y de l'entusiasme ab que Lluïsa Michel professava les seves idees: quan després de les terribles y sangnantes jornades de la *Commune*, la Michel fou condemnada a una llarga deportació a Nova Celedonia, la *verge roja* passà'ls interminables dies de son penós captiveri donant lliçons y educant a sos infelissos companys de dissort y de condemna.

Aquesta dòna il·lustre, aquesta inteligencia preclara, aquest cor de sensible dòna que glatia tan sols a impulsos d'uns sentiments y d'unes afeccions que no hem de discutir en aquest lloch, però que com tots són dignes de respecte sempre que sien definits y defensats ab la eloquència y ab la convicció ab que ho ha fet la Lluïsa Michel; aquesta vida exemplar d'amor, d'entusiasme y d'abnegació, acaben d'extingirse en mitj de la consternació de tots els seus companys y admiradors.

Respectuosos ab totes les afeccions y ab totes les tendències noblement proclamades y sincerament sentides, no podem menys de fer constar nostre dol davant del cadavre de la vella y exemplar propagandista.

Com a nota final, devèm consignar un detall imponderable: un dels amichs més fidels y un dels valedors més constants de la Lluïsa Michel, fou el cèlebre Enrich Rochefort. L'amistat y l'admiració de tan voluble

y despreocupat publicista, es l'elogi més gran que pugui tributar-se a la memoria de la *verge roja*.

Atenent a la invitació que se'ns feu, visitarem el pesebre humoristich que ha inaugurat la societat «Antichs Guerrers», el qual es objecte de generals alabansas per l'ingeni y la originalitat ab que sos organitzadors han sabut presentar-lo.

Algunes de les *vistes*, com per exemple les que representen *la lluna en un cove*, y alguns *naixements y espectacles submarins*, són realment agudíssims.

El dissapte passat el «Círcul Musical Bohem» celebrà un concert molt escullit, executantse'l *Trio en re menor* de Haydn, y el *Quartet en sol major* de Mozart. S'encarregaren del *Trio* ls senyors Boixa, Pomar y Aznar, y del *Quartet* els senyors Sánchez Soler, Sánchez Deyà y Sánchez Carrera.

El públich aplaudi ab justicia als executants.

Diumenge passat a la nit l'«Orfeó de Sans» celebrà un concert ab motiu d'inaugurar-se en el seu local la exposició dels projectes de senyera presentats al concurs obert per dita institució. S'executaren composicions musicals que foren molt aplaudides, de Weber, Delibes, Haendel, Wagner, Beethoven, Grieg, Godard y Verdi, pel trio de violi, violoncel y piano compost pels senyors Esteve Jover, Ignasi Pomar y el mestre director de l'Orfeó Estanislau Mateu. Aquest senyor acompanyà al piano a la professora de la secció de senyoretes na Matilde Figueras, que cantà ab exquisit gust composicions de Lamotte de Grignon, Gay y Morera, conquistantse al acabar cada una d'elles, especialment després de *Lo que't diria*, de Morera, que tingué de repetir, entusiastes aplaudiments de la escullida concòrrencia que omplenava la sala de l'Orfeó.

El dilluns a la nit, en el teatre de Novetats, la senyora Pichot de Gay y la senyoreta Maria Lluïsa Ritter donaren un concert de cant y piano, mostrandse la senyora Pichot la notabilíssima artista de sempre, interpretant les obres cantades ab el bon gust y afinació habituals en ella. El programa del concert era escullit: Beethoven, Scarlatti, Bononcini, Giordani, Durante, Schumann, Brahms, Borodine y Grieg el constituïen. La senyoreta Ritter acompanyà a la senyora Gay, executant per son compte, y ab discreció, composicions de Bach, Haendel, Schumann, Chopin y Liszt.

D'aplaudiments no'n mancaren per'abdues artistes: lo que mancava era públich.

Lo qu'es als de *La Veu*, ara si que tothom els hi treu els drapets al sol ab motiu de les eleccions.

No sols nosaltres, sinó, sobre tot, aquells que'ns titllaren de mesquins quan deyem lo qu'ells ara diuhen.

Y de mesquines, insidioses y baixes les campanyes de nostres periòdichs.

Bé es veritat que tot diu que obeheix a un desitj de llibertat y d'unió qu'enamora, y que nosaltres també hem predicat cent voltes en va.

Y bé es veritat que molts dissidents d'avuy, que semblen dissidents d'ofici, avans eren amichs de *La Veu* y ara no.

Però nosaltres continuem tan amichs de la veritat y tan enemichs de personalismes avuy com avans. Lo que vol dir que som amichs de tots y de ningú, sense tenir en compte, pera nostres conviccions, lo que pensin o lo que diguin els que tenint nocions de tot no tenen caràcter pera fer res, y ab ses constants murmuracions de capelleta y ab son procedir negatiu estan convertint el catalanisme en un desgabell polítich que ni el madrileny.

Publicacions rebudas:

Calendari de «La Tralla» pera l'any 1905. Forma un elegant volúm de 224 pàgines, rublertes d'artistiques ilustracions y de ben trobades caricatures, degudes unes y altres a distingits artistes. També en el text alternen les notes còmiques ab les serioses, oferint un conjunt ameníssim. En les derrerres planes s'hi reproduheixen les capsaleres y els segells de la majoria dels periòdichs y entitats catalanistes, constituhint una demostració gràfica de la importancia que de jorn en jorn va adquirint el nostre renaixement nacional. El *Calendari de la Tralla's* ven al reduhit preu de 50 cèntims. Creyem que s'agotarà.

Patria Nova, periòdich nacionalista de Reus, que ab esperit progressiu ve a defensar l'autonomia de Catalunya. Van publicats els dos primers números. Responem coralmant a sa salutació y li desitgem molts anys de vida.

En Patufet. Aquest petit periòdich, destinat a sembrar la llevor catalanista en les tendres intel·ligències de la maynada, ha sigut objete de varies millores, tant en son tamany, un xich augmentat, com en ses seccions literaries y en sa ilustració; havent pres a son compte la publicació del meteix la empresa del setmanari */Cu-Cut/*

Les Estacions, colecció de melodies (segon accésit en el primer Concurs de Música Catalana), original de F. de P. Montserrat y Ayarbe, sobre poesies de J. M. Navarro Porcel. Aquestes melodies, editades per la casa Llobet, són ben recomanables, fresques y de cayent ben català. Les dues primeres, titulades *Primavera* y *Estiu*, són delicades y jolives, expressant perfectament les sensacions que deuen expressar; les altres dues, *Tardor* y *Hivern*, tenen quelcòm de planyivol y trist. Les quatre melodies són harmonisades ab acert, senzillesa y bon gust.

O Puvodu Nabozensvoi a Moralky, per Elisée Reclus, traducció txeca, publicada per la «Biblioteca Revolucionaria» del *Novy-Kult* de Praga.

Carltel anunciador de l'Agencia d'Inquilinat de la plaça del Beat Oriol, 5, 1.er, que dirigeix don Joseph Valeta de Arquer, advocat, la qual se compromet a proporcionar inquilinos als propietaris, o locals pera llogar a qui els desitgi, a qual efecte posseheix un complet registre general de pisos, tendes y magatzems. El cartell, degut a n'en Ramon Casas, acredita per ses belles qualitats el bon gust d'aquest reputat artista.

Almanach anunciador de la Imprenta Elzeviriana, de Borràs y Mestres. Ostenta la meteixa artistica tarja que'ls anys anteriors, y es propi pera despatx.

Almanach anunciador de la impremta de Tobella y Costa, també propi pera despatx, ab una ilustració d'en R. Casas en la tarja y una encertada combinació de tons, negre y vermell, en les fulles del calendari.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»

ALTRES REGIONS D'ESPANYA:

	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins.	40	»
»	» sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233